

ЕТИЧКИ КОДЕКС ФАРМАЦЕУТА СРБИЈЕ

На основу члана 30. Закона о коморама здравствених радника („Службени гласник РС“ бр. 107/05) Скупштина Фармацеутске коморе Србије на седници одржаној дана 21. децембра 2006. године донела је

ЕТИЧКИ КОДЕКС ФАРМАЦЕУТА СРБИЈЕ

Увод Закони и етика здравствене заштите у знатној мери се поклапају, будући да понашање здравствених радника треба да одражава бригу за добробит, достојанство и здравље сваког човека као и право човека на самоопредељење. Фармацеути су дужни да допринесу побољшању нивоа здравствене заштите, обављајући своје професионалне задатке у складу са законским прописима везаним за израду, издавање и снабдевање лековима и медицинским средствима (фармацеутски производи). Полазећи од чињенице да њихов рад директно утиче на људски живот и здравље, фармацеути су у обавези да константно улажу напоре у циљу усавршавања и примене најновијих сазнања и достигнућа на пољу фармацеутских и медицинских наука. Фармацеути сnose одговорност за обављање својих дужности као стручњаци који су овлашћени за широк спектар фармацеутске здравствене делатности, те учествују у едукативним кампањама за очување здравља, побољшања и одржавања квалитета живота. У обављању свог позива фармацеути су самостални и независни, а за свој рад одговорни су пред самим собом, својом професијом и друштвом.

Етички кодекс фармацеута Србије (у даљем тексту Кодекс) је обавезујући за све фармацеуте који раде на непосредним пословима здравствене заштите обављајући фармацеутску здравствену делатност, односно за све чланове Фармацеутске коморе Србије (у даљем тексту Комора). Овај кодекс промовише принципе професионалне етике ради успостављања етичког понашања чланова ФКС у обављању послова фармацеутске здравствене делатности.

Структуру Кодекса чини следеће:

Принципи - чине темељ Кодекса и обухватају исказане моралне принципе, фундаментална морална начела и моралне вредности који су применљиви у здравству, а ради успостављања етичког понашања чланова Коморе.

Дужности – детаљније упућују фармацеуте у стандарде професионалног понашања које они морају да прихвате и поштују у обављању професије здравственог радника.

ПРВИ принцип

Фармацеут поставља здравље, сигурност и добробит пацијента у центар своје професионалне пажње

Дужности

1.1. Фармацеут поседује нарочито знање и стручност о лековима и медицинским средствима, те се од њега очекује да примени своје знање и стручност за добробит својих пацијената. Фармацеут обезбеђује фармацеутске производе који су нешкодљиви, делотворни и одговарајућег квалитета, а који се користе у спречавању или лечењу болести, ублажавању симптома болести, поремећаја и тегоба, као и дијагностиковању обољења.

1.2. Када процени да је то у интересу пацијента, фармацеут је дужан да правовремено упуту пацијента код најмеродавнијег здравственог стручњака поштујући принцип аутономије пацијента, као и принцип *примум нон ноцере*.

1.3. Фармацеут је дужан да у границама своје стручне оспособљености спречи неправилно лечење пацијента, када процени да је то у интересу здравља пацијента и да се о овоме консултује са лекаром (посебно код лекова и медицинских средстава који се издају на рецепт).

ДРУГИ принцип

Фармацеут изграђује професионални однос са сваким пацијентом

Дужности

2.1. Фармацеут има моралну обавезу да се према свим корисницима здравствених услуга којима је потребна његова помоћ односи са истим осећајем одговорности и разумевања. То значи да у границама хуманости његова преданост свим пацијентима мора бити једнака.

2.2. Сарадња између фармацеута и пацијента је споразумна, што значи да фармацеут помаже пацијентима да направе прави избор али и да настоји да укључи своје пацијенте у доношење одлука по питању сопственог здравља и/или лечења болести. Пошто пацијент не може сам да процени квалитет услуга које фармацеут пружа, фармацеут мора да настоји да изгради однос поверења као и да придобијено поверење пацијента одржава и продубљује.

2.3. Фармацеут се ангажује у обезбеђивању фармацеутске здравствене заштите за сваког појединца, без обзира на расу, пол, етничко порекло, веру, социјални и брачни статус, сексуално опредељење, политичку оријентацију, старосно и здравствено стање, као и на свој лични став према појединцу или његовој породици.

ТРЕЋИ принцип

Фармацеут уважава интегритет, потребе пацијента и његово достојанство

Дужности

3.1. Фармацеут поштује достојанство и живот човека, од самог зачетка.

3.2. Фармацеут уважава здравствене потребе пацијента и без разлике прихвата пацијента са смањеним способностима и настоји да га укључи, колико је то могуће, у процес доношења одлука по питању његовог лечења и/или терапије.

ЧЕТВРТИ принцип

Фармацеут поштује право поверљивости и приватности у здравству

Дужности

4.1. Фармацеут мора да задржи у тајности све информације у вези са појединцем добијене током обављања фармацеутске здравствене делатности, јер се ове информације сматрају стручном, односно професионалном тајном. Поред личних података о појединцу, професионална тајна здравствених радника подразумева: историју болести, резултате лабораторијских анализа, прописане лекове и/или медицинска средства. Обавеза чувања професионалне тајне здравствених радника односи се на фармацеуте и остало особље у апотеци које у току обављања својих активности дође до поверљивих информација. Стога фармацеут има моралну обавезу да на сваки начин смањи ризик од неовлашћеног или непотребног приступа поверљивим подацима (кодирање података у компјутеру и сл.).

4.2. Одговорни фармацеут у здравственој установи (болници, клиници и/или апотеци) мора да осигура да свако ко има приступ поверљивим информацијама буде свестан потребе поштовања тих поверљивих информација.

4.3. Поверљива информација се открива искључиво у случајевима:

- када пацијент понуди свој пристанак (или тај пристанак понуди пацијентов заступник, родитељ пацијента, старатељ или неговатељ уколико је пацијент у бесвесном стању, са оштећењем мозга, дементан или ментално болестан),
- када закон захтева,
- када откривање информација иде у сврху медицинског истраживања,
- када информацију треба поделити са другим здравственим радницима који учествују у лечењу пацијента и
- када би неоткривање информација ставило пацијента или друге особе у велику опасност.

У случају спречавања озбиљних повреда или нарушавања здравља пацијента, треће стране или здравља друштва у целини, количина информација и број оних којима се оне откривају требало би да буду ограничени на најнеопходнији број.

4.4. Фармацеут би требало да води рачуна да информације о услугама које се обезбеђују адолесцентима не би увек требало откривати њиховим родитељима, када је то дугорочно гледано у вези са одржавањем успостављеног поверења између фармацеута и адолесцената.

4.5. Информације у вези са навиком прописивања лекова неког лекара и/или у вези са радом самог лекара, такође се сматрају поверљивим, те је фармацеут у обавези да уважава право лекара на поверљивост у овом смислу.

ПЕТИ принцип

Фармацеут поштује права пацијената на добијање одговарајуће фармацеутске здравствене заштите и омогућава испуњење ових права

Дужности

5.1. Фармацеут је морално одговоран да информише пацијенте о доступности фармацеутске здравствене заштите, пружајући својим пацијентима на пријемчив и разумљив начин прецизне и јасне информације утемељене на научним сазнањима. Фармацеут који се, вођен својом савести, противи обезбеђивању појединих фармацеутских услуга и/или издавању одређених фармацеутских производа, мора да буде спреман да образложи разлоге свог моралног противљења свом претпостављеном, а никако пацијенту.

5.2. Фармацеут се може позвати на свој лични морални став само ако тиме не доводи у опасност здравље и живот пацијента. У случају моралног неслагања фармацеут је дужан да обезбеди континуитет фармацеутске здравствене делатности, те да упути пацијента код другог фармацеута или у другу здравствену установу.

5.3. Фармацеут не сме да напусти радно место док не добије замену.

5.4. У случајевима обуставе рада, затварања или пресељења здравствене установе, пословних трансакција, природних непогода и катастрофа фармацеут је дужан да обезбеди континуирану фармацеутску заштиту пацијената.

5.5. У случају прекида континуитета услуга, када се медицинске базе података о пацијентима упућују у другу здравствену установу, пацијент мора бити информисан и мора дати своју усмену сагласност.

ШЕСТИ принцип

Фармацеут пружа стручне савете и препоруке у професионалном раду уважавајући етичке принципе аутономије и информисане сагласности

Дужности

6.1. Фармацеут мора поштовати аутономију пацијента односно слободу пацијентовог избора као неотуђиво право пацијента у свим ситуацијама које укључују пружање здравствене заштите, ако се ради о пацијенту који је законски, физички и психички компетентан да самостално одлучује. Фармацеут поштује право пацијента да одабере и/или промени здравствену установу или здравственог радника (фармацеута).

6.2. У професионалном раду приликом издавања лекова на рецепт и/или без рецепта, издавања терапијских паралела и одабира медицинских средстава фармацеут увек настоји да пружи савет и неопходне информације о леку (дозирање, могући нежељени ефекти, интеракције са другим лековима и/или храном, начин чувања лека и друго), као и да провери да ли је ове информације пацијент разумео и запамтио. Чак и у случају да пацијент одбије предложени савет, лек или медицинско средство, фармацеут има моралну обавезу да са пуно такта и стрпљења покуша да објасни пацијенту последице такве одлуке и да предложи алтернативну замену. Пошто је фармацеуту добробит и здравље пацијента прва и основна бригаа, на сваку критику или негодовање пацијента фармацеут неће реаговати, осим ако му његово стручно знање и људско достојанство не налажу да спречи неправилно лечење.

6.3. Фармацеут поштује одлуку добро информисаног пацијента, који самостално и свесно одлучи да одбије лечење или здравствене услуге, само уколико пацијент својом одлуком не угрожава здравље своје породице, околине или треће стране. Последице такве одлуке фармацеут мора пацијенту пажљиво да објасни.

6.4. Фармацеут има обавезу да препозна ситуације када је пацијентово самолечење неприкладно и да га правовремено упути да потражи стручно мишљење лекара.

6.5. Пошто је фармацеут лично одговоран за издавање фармацеутских производа без рецепта, у случају оправдане сумње да ће особа (пацијент) употребити фармацеутски производ на начин који ће штетити њеном здрављу или којим ће довести у опасност свој живот и/или здравље других људи, фармацеут је дужан да таквој особи ускрати издавање производа који се издају без лекарског рецепта.

СЕДМИ принцип

Фармацеут поштује законске прописе, придржава се високих професионалних стандарда и истиче достојанство и часност свог позива

Дужности

7.1. Фармацеут поштује законе, прописе, стандарде и професионални кодекс, како у теорији тако и у пракси. Фармацеут се неће ангажовати у делатностима било које врсте које би дискредитовале професију или угрозиле поверење јавности у фармацеутску професију. Обављајући своју делатност, фармацеут мора чувати и интерес здравствене установе у којој ради, уколико тиме не доводи у опасност здравље и живот пацијента.

7.2. Фармацеут не сме да ради у условима који ограничавају његову слободу у доношењу професионалног суда или доводе у питање квалитет професионалне услуге.

7.3. Фармацеут не склапа пословне аранжмане са лекарима који би могли да угрозе независност лекара у доношењу одлука приликом прописивања лекова или да угрозе право пацијента на избор фармацеутске установе.

7.4. И у приватном животу фармацеут мора чувати достојанство свог позива и стога мора избегавати понашање и радње које би нанеле штету његовом личном угледу и интегритету, а тиме и угледу фармацеутске струке и здравствене струке у целини.

ОСМИ принцип

Фармацеут континуирано настоји да обогати своје знање и ниво стручне оспособљености

Дужности

8.1. Фармацеут је по закону дужан да зна да помогне пацијенту, па из тога произилази његова етичка обавеза да стално учи и прати стручну литературу усавршавајући своје стручне способности. У професионалном раду фармацеут увек настоји да оствари и одржи висок ниво компетентности. Фармацеут преузима одговорност континуиране процене и побољшања своје стручне оспособљености како би могао да пружи што више у погледу обезбеђивања адекватне услуге пацијенту.

8.2. Фармацеут се ангажује у оспособљавању и едукацији будућих фармацеута. Као што постоји обавеза сталног стручног усавршавања, тако постоји и морална обавеза да се властито знање преноси на друге, мање искусне колеге и колеге из других здравствених струка.

8.3. Својим личним примером у раду и понашању искусан фармацеут мора бити узор млађем, мање искусном колеги.

ДЕВЕТИ принцип

Фармацеут сарађује са својим колегама и другим здравственим радницима у циљу постизања максималних резултата у обављању фармацеутске здравствене делатности

Дужности

9.1. Фармацеут уважава квалитете и стручност својих колега и осталих здравствених радника и према свима се односи часно, поштено и колегијално. Ниједним својим чињењем, нечињењем или речју фармацеут не сме нанети директну или индиректну моралну, стручну или материјалну штету свом колеги фармацеуту или другом здравственом раднику. Имајући у виду право на дискрецију, фармацеут консултује своје колеге или друге здравствене стручњаке у интересу пацијента. Уколико је потребно, фармацеут упућује своје пацијенте другим здравственим стручњацима, изграђујући са њима професионални однос и настојећи да изађе у сусрет потребама пацијената.

9.2. Фармацеут осуђује свако некомпетентно или неетичко понашање здравственог радника, а нарочито ако такво понашање има за последицу повреду права и личности пацијента.

ДЕСЕТИ принцип

Фармацеут доприноси систему здравствене заштите и излази у сусрет потребама друштва

Дужности

10.1. Фармацеут подржава позитивне промене у систему здравствене заштите активним доприносом и учешћем у развоју и модификовању система здравственог осигурања. Фармацеут подржава све терапије које су безбедне и ефикасне и учествује у програмима за едукацију грађана у области здравствене заштите.

10.2. Фармацеут се залаже за рационално трошење средстава здравствене заштите.

10.3. Фармацеут прихвата одговорност да сарађује са својим колегама и другим здравственим радницима, као и са институцијама од јавног значаја и групама које заступају права пацијената, како би промовисали безбедну и ефикасну здравствену заштиту.

10.4. Фармацеут подржава еколошке часописе везане за фармацију промовишући безбедно уништавање лекова и медицинских средстава.

ЈЕДНАНАЕСТИ принцип

Фармацеут активно учествује у испитивањима лекова и медицинских средстава

Дужности

11.1. Фармацеут је дужан да у границама своје стручне оспособљености подржава развој науке подупирући у свакој прилици научно-истраживачке пројекте. Фармацеут укључен у биомедицинска истраживања (клиничка испитивања лекова) треба да познаје и поштује захтеве етичких комитета, који су конституисани на прописан начин, као и међународне етичке смернице и упутства за извођење биомедицинских истраживања на људима.

ДВАНАЕСТИ принцип

Фармацеут не учествује, нити подржава рекламне кампање лекова и/или медицинских средстава, које нису у складу са законским прописима и служе ширењу информација које доводе општу јавност у заблуду

Дужности

12.1. Фармацеут је тај који треба да обезбеди да ширење и садржаји рекламе за фармацеутски производ буду умерени, тако да остављају утисак на јавност да лекови нису обична комерцијална роба и да фармацеут уз лек вешто даје потребна упутства и савете о терапији, побољшању и очувању здравља.

12.2. Рекламна порука мора да буде:

- (а) у складу са законским прописима;
- (б) истинита са тачним и јасним подацима;
- (в) таквог садржаја и визуелног представљања да не доводи струку на лош глас нити изазива асоцијације које се у околностима конкретног случаја могу сматрати непристојним;
- (г) поштена у смислу да не сме искористити пацијентово поверење или недостатак његовог знања, празноверје или лаковерност;
- (д) таквог садржаја да не срамоти стручну улогу другог фармацеута и/или друге здравствене установе;
- (ђ) тако креирана и визуелно представљена да не подстиче нити наговара пацијента (корисника) на употребу фармацеутског производа, обећавају пацијенту награде, поклоне или снижене цене.

ТРИНАЕСТИ принцип

Фармацеут у границама своје стручне оспособљености комуницира са медијима у циљу пружања објективних и веродостојних информација и сноси одговорност за јавне наступе.

Дужности

13.1. Друштво има право да од фармацеута очекују да буде у стању да обезбеди актуелне, тачне и веродостојне информације и коментаре у вези са темама из области фармацеутске здравствене заштите.

13.2. У свим облицима јавних наступа и деловања у којима учествује, фармацеут води рачуна о личном угледу, али штити и углед институције у којој је запослен и интегритет фармацеутске професије у целини. Јавним наступима, према овом Кодексу, сматрају се сви облици плаћених или неплаћених оглашавања здравствених установа, издавања писаних, аудио или видео материјала, интервјуи, коментари у јавним медијима, као и давање стручних мишљења о лековима и медицинским средствима.

13.3. Када наступа у јавним медијима било које врсте, фармацеут мора свој наступ осмислити тако да доминира едукативна оријентација, те даје информације утемељене на ваљаним и поузданим научним

сазнањима. У јавним наступима било које врсте не смеју се давати информације и/или коментари који би могли на било који начин нанети штету или довести у заблуду примаоца информација (нестручну јавност), или нанети штету, повредити углед и права осталих здравствених радника и здравствених институција. Фармацеут ограничава коментаре и одговоре само на питања која су у надлежности институције у којој ради.

Овај Етички кодекс се објављује у „Службеном гласнику Републике Србије“.

Ступањем на снагу овог Етичког кодекса фармацеута Србије престаје да важи Етички кодекс фармацеута бр. 92 од 31.12.2001. године

**Председник Скупштине
Фармацеутске коморе Србије**

Дубравка Мартинов, дипл. фарм.